

Dagens Arena 23 sept. 2021. Debatt

S måste ändra sig om kärnvapen

DEBATT Socialdemokraterna har lagt fram ett nytt internationellt program, med flera viktiga ställningstaganden. Men tyvärr säger det nej till en anslutning till FN:s konvention om förbud mot kärnvapen, skriver Thomas Hammarberg.

Hållningen till kärnvapen blir en av de viktigaste frågorna vid den kommande socialdemokratiska partikongressen. Motioner har inlämnats med krav om ett tydligt stöd till FN-konventionen om ett direkt förbud mot kärnvapen.

Sverige hade varit pådrivande i arbetet med den text som antogs med bred majoritet av en FN-församling 2017. Förbudet skulle träda i kraft när 50 medlemsstater hade ratificerat konventionen.

Den gränsen passerades förra året och konventionen har därmed en folkrättslig tyngd. Men från svensk sida har aldrig kommit något beslut om ratificering.

Regeringen hade fått signaler från Washington om att en sådan åtgärd inte skulle uppskattas.

Den enmansutredare som regeringen tillsatte tog också ställning mot en ratificering. Han hävdade att en sådan position skulle "försvåra Sveriges militära och säkerhetspolitiska samarbeten".

Hans avrådan fick betydelse för regeringens hållning. Samtidigt var det uppenbart att många inom partiet var besvikna över den slutsatsen. Den upplevdes som en kursändring, ett olyckligt avsteg från de ambitioner som präglat tidigare svensk fredspolitik under många år. En av de djupt besvikna var Maj Britt Theorin, tidigare ambassadör för nedrustningsfrågor.

Washington kan inte få styra vårt agerande

Mot den bakgrunden var det självklart att frågan måste avhandlas ingående i utarbetande av partiets nya internationellt program. Det dokumentet offentliggörs i dessa dagar – i god tid före partikongressen.

I den texten finns förpliktande formuleringar som *"I arbetet för kärnvapennedrustning ska Sverige ha en ledande roll"*. Men skrivningen om konventionen om ett kärnvapenförbud präglas tyvärr inte av något positivt ledarskap.

Så här lyder ett nyckelavsnitt: *"Vi vill att Sverige som observatör till FN:s förbud mot kärnvapen aktivt ska bidra till att konventionen utvecklas så att Sverige kan ansluta sig"*.

Budskapet är alltså att den konvention som utarbetats och trätt i kraft inte kan ratificeras. Den skulle behöva ändras för att en svensk anslutning skulle bli möjlig.

Det är ett tydligt nej. Textförfattarna är förstås medvetna om att konventionen inte kan ändras eller skrivas om i efterhand. Den konkreta texten utarbetas i ett tidigare skede (där Sverige i detta fall deltog aktivt) och kan inte "utvecklas" när de en gång spikats.

Systemet medger dock att ett tilläggsprotokoll skulle kunna antas för att närmare precisera tolkningen av konventionens krav och principer. Det har gjorts inom för andra FN-konventioner efter en tid. Men något förslag om ett sådant protokoll har inte lagts fram från svensk sida.

Däremot har det sagts att Sverige skulle önska att texten anknöt till det arbete som görs inom ramen för icke-spridningsavtalet.

Så blev det inte och valet står därför mellan att stödja den överenskomna texten för ett förbud eller att ställa sig utanför. Våra företrädare valde det senare.

I ett försök att kontra kritiken har regeringen försäkrat att Sverige skulle ta rollen som "observatör" till konventionen. Men den positionen ger oss mycket begränsat möjlighet att faktiskt påverka. Det är förstås de stater som ställt sig bakom konventionen som har förtroende att företräda denna, knappast de som sitter på åskådarbänken.

Det nu publicerade internationella programmet gör en markering om att det är arbetet med icke-spridningsavtalet (NPT) som är det viktiga i sammanhanget. Ja, ambition bakom den processen är absolut viktig: att uppmuntra kärnvapenstaterna till nedrustning och andra länder att avstå från att tillägna sig till sådana vapen. Problemet är förstås att framstegen varit så begränsade.

Det har påståtts att det skulle föreligga en motsättning mellan arbetet inom ramen för icke-spridningsavtalet och förbudskonventionen. Det argumentet är inte seriöst. I själva verket samspelar förbudskonventionen med den ursprungliga avsikten bakom icke-spridningsavtalet.

Att länder som inte utrustat sig med kärnvapen gör klart att de motsätter sig existensen av sådana vapen i andra länder kan rimligen inte uppfattas som sabotage mot förhandlingsförsök inom ramen för NPT. Det är snarare tvärtom.

Argumenten för att vi nu inte bör fullfölja vårt arbete för kärnvapenförbudet är inte övertygande. Konventionen är förstås inte perfekt men den spikar en viktig princip om att innehav och användning av kärnvapen ska vara förbjudna.

Den ger en tydlig signal om att vi nu måste ta på allvar de ohyggliga konsekvenserna av krigföring med sådana vapen.

Påtryckningar från Washington ska vi förstås ta på allvar, men de kan inte få styra vårt agerande i denna ödesfråga.

Thomas Hammarberg
riksdagsledamot (S)